

5. Politychni aspekty kryzy na Donbasi: diahnozyka stanu ta napryamy vrehulyuvannya. Analitychna dopovid' / Red. kol. Rafal's'kyi O. O. (holova), Kotyhorenko V. O., Panchuk M. I. – K.: IPIEND im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy, 2015. – 268 s.

6. Politychni mekhanizmy formuvannya hromadyans'koyi identychnosti v suchasnomu ukrayins'komu suspil'stvi / Analitychna dopovid'. – K.: IPIEND im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy, 2014. – 96 s.

7. Rebko V. Politychna stabil'nist' i politychna bezpeka: kharakter ta mekhanizmy vzayemozv'yazku [Elektronnyy resurs] / V. Rebko, V. Shakhov. – Rezhym dostupu: <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2013/11/2011-3-24.pdf>.

8. Rostets'ka S. I. Stabil'nist'/nestabil'nist' politychnoyi systemy yak pokaznyk dynamiky politychnykh konfliktiv / S. I. Rostets'ka // Naukovi pratsi [Chornomors'koho derzhavnoho universytetu imeni Petra Mohyly]. Ser.: Politolohiya. – 2011. – T.175, Vyp.163. – S.68–72. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdupol_2011_175_163_16

9. Rudenko O. Kontseptual'nyy pidkhd do vyznachennya ponyattya suspil'noyi stabil'nosti / O. Rudenko // Derzhavne upravlinnya ta mistseve samovryaduvannya: [zb. nauk. pr. / redkol. S. M. Ser'ohin (holov. red.) ta in.]. – Dnipropetrovs'k: DRIDU NADU, 2009. – Vyp.2 (2). – S.71–80.

10. Stots'kyi V. V. Kontseptual'ni osnovy doslidzhennya politychnoyi stabil'nosti yak stanu demokratychnoyi politychnoyi systemy / V. V. Stots'kyi // Aktual'ni problemy polityky. – 2015. – Vyp.56. – S.98–106. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/appl_2015_56_14

11. Canning M. Political stability is the foundation for economic growth but we'll also need Britain and Ireland's help [Elektronnyy resurs] / Margaret Canning. – Rezhym dostupu: <http://www.belfasttelegraph.co.uk/business/big-interview/political-stability-is-the-foundation-for-economic-growth-but-we-will-also-need-britain-and-irelands-help-35372749.html>.

12. Shepherd B. Political Stability: Crucial for Growth? [Elektronnyy resurs] / Ben Shepherd. – Rezhym dostupu: <http://www.lse.ac.uk/IDEAS/publications/reports/pdf/SU004/shepherd.pdf>.

Mantashyan M. K., postgraduate student, Political Science Department, Oles Honchar Dnipro National University (Ukraine, Dnipro), mantamger@i.ua

Political stability in Ukraine: internal and external challenges

In the article the content of the challenges of political stability in Ukraine after the events of Euromaidan in 2013 is revealed. Factors of the conversion of calls to real risks and threats to the institutional infrastructure of new democracies have been identified. The content of disagreements between external and internal challenges of political stability is revealed. The specifics of the internal challenges of the political system is determined. It is noted that the correspondence between functioning of political institutions and expectations of citizens forms a legitimacy challenge that based on the specific features of the political identity of society in transition. Development possibilities and practical recommendations for political institutions according to the growing number of challenges to political stability are examined.

Keywords: internal challenges, external challenges, political stability, political crisis, political risks and threats, branches of power.

* * *

УДК 94(477)«19»

Мороз Н. О.,
аспірантка кафедри історії
та політичної теорії юридичного факультету,
Національний гірничий університет
(Україна, Дніпро), ninamoroz86@gmail.com

СТАНОВЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА В ДУХОВНО-КУЛЬТУРНІЙ СФЕРІ ЯК ВАЖЛИВА ПЕРЕДУМОВА ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА УКРАЇНИ

Розглядається формування нормативно-правового забезпечення духовно-культурної сфери, як соціальної основи громадянського суспільства, визначаються етапи його становлення на теренах незалежної України у 1990–2010 роках. Доводиться значимість законодавчих засад для подальшого суспільного й державного розвитку країни.

Ключові слова: громадянське суспільство, інститути громадянського суспільства, засоби масової інформації, закон, держава.

Одним з провідних напрямів сучасного процесу державотворення в Україні є становлення демократичної держави і громадянського суспільства. Зміни, які відбулись з проголошенням незалежності, в усіх сферах життєдіяльності (політичній, економічній, соціальній, культурній, духовній тощо), стали чинниками для утворення нової соціальної структури, утвердженням засад захисту прав і свобод громадян, появою багатопартійності та засобів масової інформації. Ці процеси не могли проходити без нової законодавчої бази, яка б забезпечила формування нових соціальних інститутів і сприяла розвитку України як демократичної, правової держави.

Проблема формування українського законодавства та його вплив на розвиток громадянського суспільства, цікавить науковців різних суспільно-політичних дисциплін. Цій проблемі присвячені дослідження С. Телешун [16], М. Росенко [14], Д. Проценко [13], О. Михайлівська [10], О. Стороженко [15] та ін. Недостатньо вивченими залишаються питання щодо правового регулювання духовно-культурної сфери суспільства України.

Метою даної статті є аналіз розвитку українського законодавства духовно-культурної сфери, як складової частини громадянського суспільства в історичній ретроспективі.

З усією упевненістю можна констатувати, що духовна складова в житті українського суспільства, з проголошенням незалежності, була пріоритетною. Особливостями її розвитку на початку 90-х років ХХ століття стали правовий статус мови, релігійне життя, діяльність ЗМІ в руслі демократизації, інформатизації й поширення новин в середовищі українського суспільства.

У цей час вирізняється специфікою мовна політика держави. Першим кроком у цьому напрямку стала розробка проекту Закону «Про мови в Українській РСР», в обговоренні якого взяли участь десятки тисяч громадян, в тому числі активісти Товариства української мови імені Т. Шевченка, створеного на початку 1989 р. В новітній історії України Закон «Про мови в УРСР» було прийнято 28 жовтня 1989 р.

Відповідно до ст. 2 цього документу українська мова проголошувалася державною. Йшлося не про декларативні заяви, що мали місце в Конституції УРСР. Законодавець зобов'язував запровадити її в усіх сферах суспільства: дошкільному вихованні, в навчальному процесі у середніх та вищих закладах освіти, на підприємствах, в органах державного управління тощо [5]. На виконання закону Рада Міністрів розробила і прийняла спеціальну «Державну програму розвитку української мови та інших національних мов в Українській РСР на період до 2000 року».

Деякі дослідники скептично ставляться до цього документу, аргументуючи свою позицію його менш радикальним змістом, аніж того вимагала громадськість, тривалим терміном уведення в дію окремих статей (до 10 років) [3]. Вкажемо, що дієвість закону засвідчив термін його чинності, оскільки новий «мовний закон» був прийнятий лише в 2012 р. До сьогодні в нашій державі діє Закон України «Про засади державної мовної політики» від 3 липня 2012 р.

Важливим для розбудови громадянського суспільства було формування нормативно-правового поля

в релігійній сфері. Україна взяла курс на побудову політики віротерпимості, релігійної толерантності, нейтралітет у питаннях світогляду й віросповідання. Унормувати діяльність такого інституту громадянського суспільства було необхідно, тому в 1993 р. парламент прийняв Закон України «Про внесення змін до Закону УРСР «Про свободу совісті та релігійні організації» від 23 квітня 1993 р. Закон врегулював взаємні обов'язки держави й релігійних організацій. Одним із пріоритетних завдань, наголошувалося в документі, стало «подолання наслідків попередньої конфесійної політики радянської влади» [7].

Релігійним організаціям як юридичним особам та віруючим одноосібно було надано право брати участь у громадському житті, за винятком політичних процесів, спрямованих на формування органів влади.

Змінами та доповненнями до цього закону були частково вирішені питання про почергове користування храмами й культовими спорудами. Відповідно до цього «культува будівля й майно, що є державною власністю, могли передаватися в почергове користування двом або більше релігійним громадам за їхньою взаємною згодою. За її відсутності державний орган визначав порядок користування культовою будівлею й майном шляхом укладення з кожною громадою окремого договору» [14].

Правові основи релігійної політики держави одержали подальший розвиток в Конституції України [8], де закріплено право кожної людини на свободу світогляду й віросповідання. Це право включає волю сповідати будь-яку релігію або не сповідати жодної, безперешкодно відправляти одноосібно або колективно релігійні, культові й ритуальні обряди.

На державному рівні було вирішено й питання про виконання військового обов'язку особами, чия релігія не допускає несення служби зі зброєю. Так, згідно зі ст. 35 Конституції України: «Ніхто не може бути увільнений від своїх обов'язків перед державою або відмовитися від виконання законів за мотивами релігійних переконань. У разі якщо виконання військового обов'язку суперечить релігійним переконанням громадянина, виконання цього обов'язку має бути замінене альтернативною (невійськовою) службою» [8]. Порядок її проходження деталізовано в Законі України «Про альтернативну (невійськову) службу» [14].

Роль засобів масової інформації в питаннях становлення громадянського суспільства важко переоцінити, зважаючи на їхню оперативність, динамічність та масовість в українському суспільстві новітнього часу. Поширення об'єктивної інформації та її інтерпретація в контексті загальнолюдських цінностей, реалізації механізму прав і свобод людини й громадянина є важливими в розвинених країнах.

Відмітимо, що визнання ЗМІ як суспільного інституту, правове регулювання його діяльності може мати лише в демократичному суспільстві. Це пояснює той факт, що до початку 90-х років ХХ ст. законодавчих актів щодо ЗМІ не існувало. Натомість існувало «цензурне право» і партійні норми [17, с. 28].

Лише напередодні припинення існування СРСР 12 червня 1990 р. було прийнято Закон СРСР «Про пресу та інші засоби масової інформації», що містив прогресивні положення про ЗМІ та гарантії їхньої діяльності. Зокрема, під засобами масової інформації

розумілися «газети, журнали, теле – і радіопрограми, кінодокументалістика, інші періодичні форми публічного розповсюдження масової інформації». Слід зауважити, що уже на рівні законодавства для означення ЗМІ фігурував термін «форми розповсюдження інформації» [13, с. 88].

Після розпаду Радянського Союзу новоутворені незалежні держави незначною мірою трансформували своє законодавство про ЗМІ. Зокрема, у 1992 р. прийнято і Закон України «Про інформацію», де визначено поняття «масова інформація» та види ЗМІ. Д. Проценко вважає, що документ мав чимало недоліків, зокрема не визначав, що таке ЗМІ, а «обмежився лише переліком конкретних аудіовізуальних та друкованих ЗМІ» [13, с. 89].

Між тим, з нашої точки зору, це був початок відліку існування нового суспільного інституту, який був визнаний на державному рівні в країні з недалеким тоталітарним минулим.

У перші роки незалежності чимало ЗМІ припинило існування, окремі газети проголосили себе незалежними і їхніми засновниками стали трудові колективи. Розпочався процес створення нових видань, зокрема й суто державні: газети «Урядовий кур'єр» (орган державної виконавчої влади – 1990 р.), «Голос України» (орган Верховної Ради України – 1991 р.) [18, с. 321].

Актуальною в той час постала проблема роздержавлення ЗМІ, адже нормальним станом в демократичних країнах є незалежність мас-медіа від держави. Проте на початку 90-х років держава була неготова визнати свою неспроможність забезпечити їхнє належне фінансування. Лише в лютому 1999 р. Верховна Рада України погодилася з неналежним рівнем реалізації державної інформаційної політики, спрямованої на утвердження свободи слова. Тому була ухвалена постанова «Про діяльність Кабінету Міністрів України, інших органів влади щодо забезпечення свободи слова, задоволення інформаційних потреб суспільства та розвитку інформаційної сфери в Україні». В ній підкреслювалася необхідність прискорити розробку проектів концепцій роздержавлення засобів масової інформації [18, с. 322].

Вимогу роздержавлення ЗМІ поставила і європейська спільнота в рамках євроінтеграції України. В резолюції Парламентської Асамблеї Ради Європи від 5 жовтня 2005 р. знаходимо: «...необхідно розпочати роздержавлення друкованих засобів масової інформації, заснованих органами державної влади та місцевого самоврядування; гарантувати прозорість власності на засоби масової інформації; створити рівні умови діяльності для всіх засобів масової інформації, переглянувши закон 1997 р. про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів».

В ситуації невідворотного роздержавлення мали місце спроби жорсткого втручання органів влади в діяльність редакцій, змінювали редакторів газет та пробували відбирати приміщення, що належали виданням. Реагуючи на таку ситуацію, 14 грудня 2006 р. у Верховній Раді було зареєстровано два законопроекти: «Про мораторій на відчуження від редакцій державних і комунальних ЗМІ приміщень і майна» та «Про редакційну свободу державної і комунальної преси в процесі роздержавлення» [18, с. 323]. Відмітимо, що після 2006 р. було чимало законопроектів як від окремих

депутатів, так і від парламентських груп, але це питання залишилось не вирішеним і по сьогодні.

Видається необхідним здійснити періодизацію нормативного регулювання становлення інститутів громадянського суспільства та наголосити на основних віхах цього процесу.

Насамперед виділимо період з 1991 по 1996 рр. Він був досить складним та неоднозначним у суспільно-політичному житті країни, однак лише з липня 1990 р. по серпень 1991 р. в Україні прийняли понад 200 законодавчих актів, норми яких були спрямовані на розвиток:

1) інститутів конституційного ладу («Про громадянство» від 8 жовтня 1991 р., «Про всеукраїнський та місцевий референдуми» від 3 липня 1991 р., «Про формування місцевих органів влади і самоврядування» від 3 лютого 1994 р.);

2) плюралізму різних форм власності («Про економічну самостійність Української РСР» від 3 серпня 1990 р., «Про підприємництво» (лютий 1991 р.), «Про власність» від 7 лютого 1991 р.);

3) соціального захисту та духовного розвитку громадян України («Про внесення змін і доповнень до кодексу законів про працю Української РСР при переході республіки до ринкової економіки» від 20 березня 1991 р., «Про освіту» від 23 травня 1991 р., «Про свободу совісті та релігійні організації» від 23 квітня 1991 р.

Наступний період – 1996–2004 рр. – від прийняття Конституції до подій «Помаранчевої революції». Прийняття Основного Закону ознаменувало закінчення процесу становлення України як самостійної держави. В Конституції Україна проголошується як суверенна і незалежна, демократична, соціальна й правова держава (ст. 1). Основний Закон надав широкі гарантії прав і свобод людини і громадянина незалежно від походження, майнового стану, статі, раси, мови, релігії, політичних та інших переконань, а також закріпив непорушність прав і свобод людини (ст. 24). Конституція гарантувала право громадян право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань (ст. 34), а також на свободу світогляду і віросповідання (ст. 35), що є конституційною основою формування плюралістичного суспільства. На законодавчому рівні громадяни отримали право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації (ст. 36).

Остаточо був закріплений інститут приватної власності (ст. 41). Подальша демократизація та різноманітність форм власності стали важливими передумовами розвитку підприємництва (ст. 42).

Затвердження Конституції України дало поштовх для прийняття цілого ряду законів, покликаних деталізувати проголошені Основним Законом принципи розбудови громадянського суспільства. Серед них варто назвати «Про звернення громадян» від 21 жовтня 1996 р., «Про місцеве самоврядування» від 21 травня 1997 р., «Про благодійництво та благодійні організації» від 16 вересня 1997 р., «Про молодіжні та дитячі громадські організації» від 1 грудня 1998 р., «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» від 15 вересня 1999 р., «Про творчі спілки» від 2 березня 2000 р., «Про органи самоорганізації населення» від 11 липня 2001 р., «Про політичні партії в Україні» від 5 квітня 2001 р. [10, с. 120].

У 1997 р., згідно з положеннями п.2, ст. 106 Конституції Президент України вперше виступив перед Верховною Радою України зі щорічним посланням «Про внутрішнє і зовнішнє становище України у 1996 році». У ньому розвиток громадянського суспільства було названо одним з найважливіших пріоритетів державної політики. Також було зазначено, що за невеликий період незалежності відбулося становлення важливих елементів громадянського суспільства [2, с. 211].

На цьому етапі зросла роль політичних партій, що відбулось внаслідок отримання ними конституційного статусу та запровадження мажоритарно-пропорційної системи [11, с. 5]. На межі століть багатопартійність досягла певної зрілості й стала основою для формування партійної системи. Спостерігається зменшення значення ідеологій при формуванні партій. Водночас, швидкими темпами розвиваються засоби масової інформації. Набувають популярності електронні ЗМІ. Все більше зростає частка приватних телерадіокомпаній.

Таким чином, на даному етапі відбулось конституційне закріплення створення та діяльності основних інститутів громадянського суспільства. Створена законодавча база ввела громадянське життя в правові межі.

Прийняття Конституції України забезпечило правовий фундамент для розвитку громадянського суспільства. Варто відзначити, що її положення запропонували конкретні механізми для участі громад у вирішенні політико-правових проблем – наголосимо на виборах, референдумах, можливості участі у політичних партіях та громадських організаціях.

Сучасний законодавчий процес за швидкістю і якістю, на жаль, сильно поступається тогочасному. Адже було прийнято важливі конституційні закони для врегулювання відносин політичної, соціально-економічної та духовної сферах.

Важливі здобутки були в цей час і в сфері покращення забезпечення прав і свобод людини і громадянина. Від самого проголошення незалежності Україна взяла курс на забезпечення прав людини кожному громадянину незалежно від національної належності. 17 липня 1997 р. було ратифіковано «Європейську конвенцію з прав людини». Відтепер громадяни отримали право звертатись за захистом своїх прав до міжнародних організацій, зокрема до Європейського суду з прав людини у м. Страсбурзі [9].

Власне, з 17 липня 1997 р. можна починати новий відлік часу – початок перенесення європейських правничих цінностей на український ґрунт. Як зазначав з цього приводу С. Головатий, «Ратифікація Україною Європейської конвенції з прав людини створила нову правову ситуацію в системі захисту прав людини в Україні. ... перед правниками постає вимога, з одного боку, не відступати від положень Європейської конвенції з прав людини, а з іншого – спиратися у своїх рішеннях на практику Суду щодо розгляду справ про порушення цих прав» [2, с. 232].

Практично в цей же час були ратифіковані такі важливі документи «Міжнародний пакт про політичні та громадянські права та Факультативний протокол до нього», Міжнародний пакт про економічні, соціальні й культурні права» та ряд інших документів. Україні приєдналася до «Конвенції про захист прав і основних свобод людини» й зобов'язалася імплементувати її

положення в національне законодавство [4, с. 545]. Та більшість міжнародних документів у сфері захисту прав людини так і залишилися наприкінці 90-х років не підписаними (із 173 документів Україна підписала близько 40). Ще більше проблем було із втіленням у життя вже підписаних.

Застаріле нормативно-правове поле конкурувало з модерним європейським. Тому в цей час виникла практика приймати підзаконні правові акти в обхід міжнародним документам, так наприклад було залишено в силі архаїчний інститут прописки. Лише 20 листопада 2001 р. Конституційний Суд України прийняв рішення про визнання дозвільного характеру прописки, за яким Міністерство внутрішніх справ надавало дозвіл на проживання громадян у певній місцевості, неконституційним. «З сьогоднішнього дня кожний громадян має право сам визначати, де він буде проживати, і де буде зареєстрований» – сказав після засідання суду О. Лавринович, тодішній державний секретар Міністерства юстиції [1].

Переломним моментом цього етапу стало прийняття Закону України «Про основи національної безпеки України» (19.06.2003 р.). В ньому йшлося, що пріоритетним завданням суспільно-політичного розвитку стає формування громадянського суспільства, його демократичних інститутів, заохочення громадської активності, створення конкурентоспроможної, соціально орієнтованої ринкової економіки та забезпечення постійного рівня життя і добробуту населення [6]. Історичне значення цього документу полягало в тому, що вперше за 12 річний термін існування незалежної держави на законодавчому рівні було згадано про громадянське суспільство не як про щось аморфне та незрозуміле, а як про конкретний суспільний інститут та проголошене завдання його побудови.

Після подій 2004 р. нормативне регулювання розбудови громадянського суспільства покращилося. У 2004–2005 рр. Інститут місцевої демократії розробив Національну концепцію розвитку громадянського суспільства в Україні. У 2005 р. Центр політико-правових реформ розробив Концепцію взаємодії держави та громадянського суспільства. Врешті решт протягом 2005–2006 років за участю Мережі громадських організацій Опора, Центру політико-правових реформ, Інституту громадянського суспільства та інших була розроблена Доктрина громадянського суспільства. Це був стратегічний документ, покликаний покращити державне регулювання інституціоналізації громадянського суспільства [4, с. 548].

У листопаді 2007 р. на Всеукраїнській конференції «Державна політика сприяння розвитку громадянського суспільства. Нові пріоритети» виробили резолюцію, в якій сформулювали головні вимоги до органів державної влади та місцевого самоврядування щодо вироблення конкретних кроків для побудови сприятливого середовища для формування громадянського суспільства. Чим не вперше за всю історію незалежної України, пропозиції громадськості були розглянуті й урядом визначено кілька напрямів роботи в цьому руслі: вдосконалення нормативно-правової бази; покращення комунікації між органами державної влади та інститутами громадянського суспільства; формування громадянської культури суспільства [10, с. 121].

Упродовж 2008 р. силами співробітників Департаменту конституційного та адміністративного права, інших департаментів Міністерства юстиції України, представників центральних органів виконавчої влади, науковців, представників громадських організацій і інших інститутів громадянського суспільства з метою створення належних умов для участі громадськості у формуванні та реалізації державної правової політики було розроблено «Порядок сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади», затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 5 листопада 2008 р. №976. Важливим здобутком цього нормативно-правового акта, окрім реалізації вище зазначеної мети, стало унормування інститутів громадянського суспільства.

Відповідно до абзацу другого пункту 2 цього документу до інститутів громадянського суспільства віднесено: громадські організації, професійні та творчі спілки, організації роботодавців, благодійні і релігійні організації, органи самоорганізації населення, недержавні засоби масової інформації та інші невідприємницькі товариства і установи, легалізовані відповідно до законодавства [12].

Отже, духовна сфера життя українського суспільства в період 1991–2010 рр. характеризувалася унормуванням мовної політики держави й релігійного життя населення. Утвердженню громадянського суспільства сприяло забезпечення права громадян на свободу світогляду та віросповідання, створення рівних умов для функціонування всіх релігійних організацій, що діють в межах чинного законодавства.

Вперше у вітчизняній історії громадянське суспільство стало категорією, визначеною в законі, а не на рівні філософських чи політологічних диспутів. Інститути громадянського суспільства були визнані як система суб'єктів, наділених правами і обов'язками щодо відстоювання своїх легітимних інтересів у процесі подальшої розбудови громадянського суспільства в Україні та участі в управлінні державними справами, зокрема, у формуванні та реалізації державної правової політики [17].

Після помаранчевої революції склалися унікальні можливості для побудови громадянського суспільства. Але з 2004 по 2008 рр. українська політична еліта так і не змогла запропонувати суспільству правила гри, правові норми для регулювання діяльності інститутів громадянського суспільства на якісно новому рівні. Український істеблішмент не зміг запропонувати прозорий та дієвий механізм реалізації актуальних завдань [16, с. 3]. Громадяни не зрозуміли своєї визначальної ролі у прийнятті та реалізації важливих для українського суспільства рішень.

Список використаних джерел

1. В Україні скасовано прописку [повідомлення]. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.finance.ua/ua/news-/3063/v-ukrayini-skasovano-propysku>
2. Громадянське суспільство в сучасній Україні: специфіка становлення, тенденції розвитку [Текст] / Ф. Рудич [та ін.]; заг. ред. Ф. М. Рудич; Інститут політичних і етнонаціональних досліджень НАН України. – К.: Парламентське вид-во, 2006. – 412 с.
3. Діак І. Українське відродження або нова русифікація / І. Діак [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dhost.info/newbabilon/ukrvidr/t2_4.html.

4. Дергачов О. П. Формування громадянського суспільства // Політична історія України. XX століття: У 6 т. – Т.6: Від тоталітаризму до демократії (1945–2002) / О. М. Майборода, Ю. І. Шаповал, О. В. Гарань та ін. – 2003. – С.541–560.

5. Закон УРСР «Про мови в УРСР» від 28 жовтня 1989 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/8312-11>.

6. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №39. – Ст.351.

7. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» від 23 квітня 1991 року // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №25. – Ст.283.

8. Конституція України від 28 червня 1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

9. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод Рада Європи від 4 листопада 1950 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

10. Михайловська О. Г. Інституційні зміни громадянського суспільства в сучасній Україні / О. Г. Михайловська // Грані. – 2010. – №1 (69). – С.120–121.

11. Партійна система України: особливості становлення, проблеми функціонування, тенденції еволюції // Національна безпека і оборона. – 2010. – №5. – С.2–33.

12. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади» від 5 листопада 2008 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/976-2008-п>.

13. Проценко Д. В. Розвиток законодавства України в сфері регулювання діяльності ЗМІ / Д. В. Проценко // Наукові записки НаУКМА. – Т.129. – С.88–93.

14. Росенко М. Державна політика України щодо церкви й релігійних організацій. Їхнє місце в політичній системі суспільства / М. Росенко // Віче. – 2009. – №12. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/1513/>.

15. Стороженко О. В. Нормативно-правова основа функціонування сфери культури // Теорія та практика державного управління. – 2011. – Вип.4. – С.273–279.

16. Телешун С. Нові українські політичні реалії і процес формування засад українського суспільства / С. Телешун // Політичний менеджмент. – 2008. – №1. – С.3–4.

17. Федотов М. А. Право масової інформації в Російській Федерації / М. А. Федотов. – М.: Междунар. отношения, 2002.

18. Шпак В. Українські друковані засоби масової інформації: від державних до приватних / В. Шпак // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – 2013. – Вип.36. – С.320–324.

9. Konvencija pro zahyst prav ljudyny i osnovnopozlozhnyh svobod Rada Jevropy vid 4 lystopada 1950 r. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

10. Myhajlovs'ka O. G. Instytucijni zminy gromadjans'kogo suspil'stva v suchasnij Ukraini / O. G. Myhajlovs'ka // Grani. – 2010. – №1 (69). – S.120–121.

11. Partijna sistema Ukrainy: osoblyvosti stanovlennja, problemy funkcionuvannja, tendencii' evoluciji' // Nacional'na bezpeka i oborona. – 2010. – №5. – S.2–33.

12. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro zatverdzhennja porjadku spryjannja provedennju gromads'koi' ekspertyzy dijalnosti organiv vykonavchoi' vlady» vid 5 lystopada 2008 r. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/976-2008-p>.

13. Procenko D. V. Rozvytok zakonodavstva Ukrainy v sferi reguljuvannja dijalnosti ZMI / D. V. Procenko // Naukovi zapysky NaUKMA. – T.129. – S.88–93.

14. Rosenko M. Derzhavna polityka Ukrainy shhodo cerkvy j religijnyh organizacij. Ihnje misce v politychnij systemi suspil'stva / M. Rosenko // Viche. – 2009. – №12. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.viche.info/journal/1513/>.

15. Storozhenko O. V. Normativno-pravova osnova funkcionuvannja sfery kul'tury // Teorija ta praktyka derzhavного upravlinnja. – 2011. – Vyp.4. – S.273–279.

16. Teleshun S. Novi ukrai'ns'ki politychni realii' i proces formuvannja zasad ukrai'ns'kogo suspil'stva / S. Teleshun // Politychnyj menedzhment. – 2008. – №1. – S.3–4.

17. Fedotov M. A. Pravo massovoj informacii v Rossijskoj Federacii / M. A. Fedotov. – M.: Mezhdunar. otnoshenija, 2002.

18. Shpak V. Ukrain's'ki drukovani zasoby masovoi' informacii': vid derzhavnyh do pryvatnyh / V. Shpak // Naukovi pracj istorychnogo fakul'tetu Zaporiz'kogo nacional'nogo universytetu. – 2013. – Vyp.36. – S.320–324.

Moroz N. A., graduate student of history and political theory Faculty of Law, National Mining University (Ukraine, Dnipro), ninamoroz86@gmail.com

The establishment of legislation in the spiritual and cultural spheres as an important ground for the formation of civil society in Ukraine

The article deals with the formation of regulatory support for spiritual and cultural areas as social basis of civil society, it defines the stages of its establishment on the territory of independent Ukraine in 1990–2010 respectively. The article also proves the importance of legislative basis for further social and state development.

Keywords: civil society, institutions of civil society, media, law, state.

* * *

References

1. V Ukraini skasovano propysku [povidomlennja]. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://news.finance.ua/ua/news/~/3063/v-ukrayini-skasovano-propysku>

2. Gromadjans'ke suspil'stvo v suchasnij Ukraini: specyfika stanovlennja, tendencii' rozvytku [Tekst] / F. Rudych [ta in.]; zag. red. F. M. Rudych; Instytut politychnykh i etnonacional'nyh doslidzhen' NAN Ukrainy. – K.: Parlaments'ke vyd-vo, 2006. – 412 s.

3. Dijak I. Ukrain's'ke vidrodzhennja abo nova rusyfikacija / I. Dijak [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://dhost.info/newbabilon/ukrvidr/r2_4.html.

4. Dergachov O. P. Formuvannja gromadjans'kogo suspil'stva // Politychna istorija Ukrainy. XX stolittja: U 6 t. – T.6: Vid totalitaryzmu do demokraciji' (1945–2002) / O. M. Majboroda, Ju. I. Shapoval, O. V. Garan' ta in. – 2003. – S.541–560.

5. Zakon URSR «Pro movy v URSR» vid 28 zhovtnja 1989 r. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/8312-11>.

6. Zakon Ukrainy «Pro osnovy nacional'noi' bezpeky Ukrainy» vid 19 chervnja 2003 r. // Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrainy. – 2003. – №39. – St.351.

7. Zakon Ukrainy «Pro svobodu sovisti ta religijni organizacii'» vid 23 kvitnja 1991 roku // Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrainy. – 1991. – №25. – St.283.

8. Konstytucija Ukrainy vid 28 chervnja 1996 r. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

УДК 327.7+327(075.8).327.57

Вонсович О. С.,

кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин, ПрАТ «Українсько-Польський вищий навчальний заклад «Центрально-Європейський університет» (Україна, Київ), sefinrof@ipnet.ua

«МЮНХЕНСЬКІ ПІДСУМКИ» ДЛЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ТА МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ

Метою даної статті – є дослідження підсумків Мюнхенської конференції з безпеки 2017 р. та їх значення для європейської та міжнародної безпеки. Під час написання статті, автором були використані наступні методи: аналіз, синтез, порівняння, індукція, дедукція. Основні одержані висновки полягають в наступному: Мюнхенська конференція з безпеки засвідчила високий рівень уваги до європейських та міжнародних проблем, які напряму впливають на стан безпеки на регіональному і глобальному рівнях; остаточно невизначеність адміністрації президента США відносно ролі і місця країни в Європі змушує європейський політиком виробляти нові підходи щодо подальшої розбудови та зміцнення системи європейської безпеки; Україні очікуваної підтримки надано не було: натомість, спостерігався дуже низький рівень уваги з боку європейських та світових політиків до «українського питання», яке, в підсумку, так і не було детально розглянуто; відносно міжнародної безпеки, то потрібно зауважити на тому, що наявність таких викликів як тероризм, кібертероризм, інформаційні війни та інші, заважають комплексному впровадженню нових підходів щодо забезпечення глобальної безпеки.

Ключові слова: європейська безпека, міжнародна безпека, НАТО, Європейський Союз, виклики, загрози, співробітництво.